

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МІКРОЕКОНОМІКИ»**

Одеса-2018

Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» / Професор кафедри економіки природокористування, д.е.н., с.н.с. Андрєєва Н.М., завідувач кафедри економіки природокористування, д.е.н., професор Губанова О.Р. – Одеса, ОДЕКУ, 2018. – 11 с.

Методичні вказівки призначені для студентів-магістрів 1 року денної та заочної (дистанційної) форм навчання зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	2
1 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	4
2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	20
3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ	60
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	63

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Теорія та практика мікроекономіки» належить до циклу професійно-орієнтованої підготовки магістрів за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

Метою вивчення дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» є формування здатностей самостійно мислити, приймати управлінські рішення, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні фірми.

Загальний обсяг навчального часу, що випадає на вивчення дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки», дорівнює 120 годинам (30 - лекції, 30 - практичні заняття, 60 – самостійна робота студентів, 4 кредитів ECTS + 1 наук.).

В структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів» вивчення дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» базується на знаннях, отриманих з курсу «Основи економіки», а передуює засвоєнню дисциплін «Економічні основи ресурсозбереження», «Бізнес-планування інноваційних проектів».

Методичним забезпеченням курсу є лекції з дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки», підручники та навчальні посібники, монографії, статті у фахових виданнях, Інтернет-ресурси, нормативно-законодавчі акти, що регулюють відносини в сфері господарської діяльності.

Базові складові дисципліни:

- вивчення системи взаємозв'язаних (взаємообумовлених та взаємозалежних) факторів взаємодії виробника та споживача,
- визначення еластичності попиту та пропозиції;
- дослідження принципів, методів і показників, що забезпечують адекватну оцінку сукупної та граничної корисності в теорії споживчого вибору;
- дослідження мікроекономічної моделі підприємства, а також варіації факторів виробництва та визначення оптимуму товаровиробника;
- вивчення теорії ринкових структур та аналіз інституціональних аспектів ринкового господарства.

У результаті вивчення дисципліни студент отримує наступні:

знання:

- методів мікроекономічного аналізу;
- основних постулатів теорії споживчого вибору;
- поняття та структури факторів виробництва;
- методів оцінки витрат і особливостей формування ринку досконалої конкуренції;
- факторів, що впливають на попит на ресурси;
- економічних інститутів та їх ролі у ринковій економіці.

вміння:

- здійснювати розрахунки еластичності попиту;
- визначати ефективність виробництва, випуску, обміну;
- визначати рівновагу (оптимум) споживача з кардиналістських та з ординалістських позицій;
- оцінювати ефект масштабу та його вплив на визначення оптимального розміру підприємства;
- визначити особливості нецінової конкуренції на олігополістичному ринку та ринку монополістичної конкуренції.

компетенції:

- здатність визначати сукупну та граничну корисність, бюджетні обмеження та можливості споживача, здійснювати аналіз мікроекономічної моделі підприємства, досліджувати типи та види ринкових структур.

Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» містять у собі загальні положення, список рекомендованої літератури, порядок організації поточного та підсумкового контролю знань при вивченні даної дисципліни, та контрольні запитання для самоперевірки.

Мета методичних вказівок допомогти студентам при підготовці до теоретичних та практичних занять організувати свою самостійну роботу з опанування дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки».

Дотримання рекомендацій зазначених вказівок сприятиме формуванню у студентів професійних навичок та підвищенню рівня їхньої культури, вмінню вивчати, систематизувати та аналізувати необхідний матеріал за вказаною тематикою.

1 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Перелік розділів теоретичного курсу

1. Теорія взаємодії виробника та споживача.
2. Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні.
3. Теорія ринкових структур.
4. Загальна економічна рівновага та економіка добробуту.

Перелік тем практичних занять

Тема 1. Методи мікроекономічного аналізу

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- охарактеризувати основні прийоми та способи мікроекономічного аналізу;
- формувати оптимізаційні моделі та моделі ринкової рівноваги;
- визначати типи змінних у моделях.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що мікроекономіка досліджує поведінку окремих елементів і структур, таких як галузі виробництва і підприємства, товарні і фінансові ринки, банки, різні фірми, домашні господарства й інші. Вона вивчає як встановлюються обсяги виробництва товарів і ціни на них, як поводить себе споживач, як мінімізувати витрати і максимізувати прибуток.

Рекомендована література [1-5].

Тема 2. Основні постулати теорії споживчого вибору. Бюджетне обмеження й можливості споживача

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- визначити види потреб споживачів;
- розглянути класифікації економічних потреб;
- розкрити зміст закон спадної граничної корисності блага.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що раціональний споживач у рамках обмеженого бюджету так здійснює свої покупки, щоб кожен придбаний товар приніс йому однакову граничну корисність пропорційно ціні цього товару. У цьому випадку він отримає максимальне задоволення. Таким чином, максимальне задоволення потреб споживача досягається у випадку такого розподілу його доходу, коли кожна остання грошова одиниця, витрачена на придбання будь-якого товару, принесе однакову граничну корисність.

Рекомендована література [1, 2].

Тема 3. Еластичність попиту та пропозиції, фактори, що на них впливають.

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного

матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- визначити види еластичності;
- розкрити зміст еластичності попиту та еластичності пропозиції ;
- розглянути фактори впливу на еластичність попиту та еластичність пропозиції.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на чітке розуміння теорії еластичності попиту та пропозиції за ціною, перехресної еластичності, еластичності попиту за доходом покупця і продавця, графічної інтерпретації цих економічних показників.

Рекомендована література [1-5].

Тема 4. *Ізокванта та ізокоста: суть та алгебраїчне зображення. Ефект масштабу та його ефект на визначення оптимального розміру виробництва. Витрати, їх сутність та структура.*

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- визначити властивості ізокванти та ізокости;
- розкрити зміст стану рівноваги виробника;
- розглянути стан виробництва, коли використання факторів виробництва дозволяє отримати максимальний обсяг продукції.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що максимальний обсяг випуску буде в точці дотику ізокванти з ізокостою, а величина норми прибутку свідчить про ефективність функціонування авансованого капіталу і залежить від багатьох факторів, що діють у сферах виробництва, обігу та розподілу, в тому числі від швидкості обороту капіталу, маси прибутку, ринкових цін, структури витрат, масштабу виробництва.

Рекомендована література [1-5].

Тема 5. *Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми. Ефективність ринку досконалої конкуренції*

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- визначити;
- розкрити зміст ефективності ринку досконалої конкуренції;
- розглянути причини ефекту при збільшенні або зменшенні ціни на продукцію зовсім-конкурентної фірми.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що в умовах досконалої конкуренції превалююча ринкова ціна на дану продукцію встановлюється шляхом взаємодії ринкового попиту та ринкової пропозиції. Окремо узята зовсім-конкурентна фірма не може впливати на ціну даного товару, виступаючи на ринку ціноодержувачем (**price taker**). Тому попит на продукцію абсолютно-конкурентної фірми має абсолютно еластичний характер, а крива попиту представлена горизонтальною лінією, тобто це

означає, що можливе виробництво будь-якого обсягу продукції при незмінній ціні.

Рекомендована література [1-5].

Тема 6. Попит та пропозиція праці, визначення її ціни. Основні функції та види прибутку

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- визначити групи, які формують пропозицію на ринках робочої сили і праці;
- розглянути комплекс методів оптимізації співвідношення між сукупним попитом і сукупною пропозицією на ринках робочої сили і праці;
- дослідити стан рівноваги на зовсім конкурентному ринку праці.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що рівноважна ціна праці, або ставка заробітної плати, і рівноважна кількість зайнятих в умовах конкурентного ринку встановлюється в точці перетину кривих попиту й пропозиції на працю, а це означає, що ринок знаходиться в стані рівноваги, тому точка перетину відображає стан повної зайнятості. В умовах досконалої конкуренції кожна фірма наймає рівно стільки робітників, скільки їй потрібно для максимізації прибутку. В умовах недосконалої конкуренції (у реальній практиці господарювання) на ринку праці (як, до речі, і на ринку будь-якого іншого товару) суворе дотримання всіх принципів вільної конкуренції практично не спостерігається.

Рекомендована література [1-5].

Тема 7. Капітал як ресурс тривалого використання. Земля як фактор виробництва. Рента, ціна землі.

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- охарактеризувати чотири основні форми капіталу;
- визначити зміст землі як фактору виробництва;
- розглянути сутність ренти та ціни на землю.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що для придбання засобів виробництва потрібні нові кошти, джерелом яких є неспожиті доходи. Якщо людина частину свого доходу не споживає, а відкладає на зберігання, то ці заощадження стають кредитними капіталами, що надаються в тимчасове користування для придбання споживчих благ (споживчий кредит) або для інвестування у виробництво (інвестиційний кредит). Таким чином, заощадження стають об'єктом купівлі-продажу на ринку факторів виробництва, де й складається їх ціна — плата за право користування цими капіталами, що називається позичковим відсотком

Рекомендована література [1-5].

2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Розділ 1. Теорія взаємодії виробника та споживача

При вивченні тем розділу звернути особливу увагу на наступні питання:

- Мікроекономіка як складова частина економічної теорії.
- Предмет, об'єкти та суб'єкти мікроекономіки.
- Методи мікроекономічного аналізу.
- Корисність в економічній теорії. Перший закон Г. Госсена.
- Основні постулати теорії споживчого вибору.
- Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Другий закон Г. Госсена.
- Рівновага (оптимум) споживача в ординалістській теорії поведінки споживача. Аналіз поведінки споживача. Закони Енгеля та парадокс Гіффена.

Література [1-5].

Питання для самоперевірки:

1. *Розкрийте зміст базових категорій мікроекономіки.*
2. *Дайте економічне пояснення функціональних зв'язків між пропозицією і ціною в економіці.*
3. *В чому полягають відмінності математичного та графічного моделювання в мікроекономіці?*
4. *Хто є об'єктом мікроекономічного аналізу?*
5. *Визначте фактори, що впливають на споживацький вибір*

Розділ 2. Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні

При вивченні тем розділу звернути особливу увагу на наступні питання:

- Закони попиту та пропозиції.
- Цінові та нецінові детермінанти.
- Еластичність попиту та пропозиції.
- Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні.
- Виробнича функція, її поняття, параметри, види.
- Поняття та структура факторів виробництва.
- Ефект масштабу та його вплив на визначення оптимального розміру виробництва.

Література [1- 5].

Питання для самоперевірки:

1. *Визначити сутність законів попиту та пропозиції.*
2. *Розкрийте зміст понять «еластичність попиту», «еластичність пропозиції», «нееластичний попит».*

3. Чи будуть впливати на попит та пропозицію товару нецінові фактори?
4. Що є причиною існування на ринку надлишкового попиту (дефіциту) на товар?
5. Дайте визначення поняття альтернативної вартості.

Розділ 3. Теорія ринкових структур

При вивченні тем розділу звернути особливу увагу на наступні питання:

- Витрати виробництва у короткостроковому та довгостроковому періодах, їх сутність та структура.
- Поняття досконалої конкуренції.
- Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми.
- Характерні риси монополії. Види монополій. Крива попиту монополіста.
- Олігополістичний ринок. Види олігополій. Теорія класичної дуополії.
- Ринок монополістичної конкуренції.

Література [1-5].

Питання для самоперевірки:

1. Визначити внутрішні та зовнішні середовища підприємства.
2. Розкрийте зміст понять «монополія», «олігополія», «конкурентне середовище».
3. Охарактеризуйте ринок монополістичної конкуренції.
4. Дайте визначення досконалої конкуренції.
5. Якими є три стадії життєвого циклу підприємства?

Розділ 4. Загальна економічна рівновага та економіка добробуту

При вивченні тем розділу звернути особливу увагу на наступні питання:

- Попит на товари та попит на ресурси. Фактори, що впливають на попит на ресурси.
- Концепції прибутку. Загальна економічна рівновага.
- Добробут: сутність та критерії.
- Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці.

Література [1-5].

Питання для самоперевірки:

1. Від яких факторів залежить попит на ресурс?
2. В чому полягає концепція прибутку?
3. Охарактеризуйте сутність поняття «добробут».
4. Дайте визначення ринкової рівноваги.
5. В чому полягає Парето-ефективність розподілу ресурсів?

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Поточна та підсумкова оцінка рівня знань студентів здійснюється за модульною накопичувальною системою.

Поточний модульний контроль з дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» передбачений за лекційними змістовними модулями програми ЗМ-Л1, ЗМ-Л2 та практичними змістовними модулями програми ЗМ-П1, ЗМ-П2.

Методично модульний контроль з *лекційного модуля* проводиться в формі тестових контрольних робіт. Кожному студенту видається свій варіант завдання. Час, що виділяється на виконання тестової контрольної роботи визначається при видачі завдання, залежить від складності завдання і не перевищує 1 академічної години.

Після вивчення лекційного матеріалу, написання контрольних робіт зі змістовних модулів може бути нарахована максимальна кількість балів згідно табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл балів за лекційними змістовними модулями

Змістовний модуль	Форма контролю	Максимальна сума балів
ЗМ-Л1	КР1	25
ЗМ-Л2	КР2	25
Всього		50

Методично модульний контроль з *практичного модуля* проводиться в формі письмових контрольних робіт.

За змістовними модулями ЗМ-П1, ЗМ-П2 може бути нарахована максимальна кількість балів згідно табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл балів за практичними змістовними модулями

Змістовний модуль	Форма контролю	Максимальна на сума балів
ЗМ-П1	КР1	25
ЗМ-П2	КР2	25
Всього		50

Для студентів заочної форми навчання методично модульний контроль з *лекційного модуля* проводиться в формі міжсесійної контрольної роботи за трьома темами, наведеними нижче, а з *практичного модуля* – у формі усного

опитування за темами практичних занять.

Теми для написання міжсесійної контрольної роботи

1. Мікроекономіка як складова економічної теорії
2. Теорія граничної корисності та поведінки споживача
3. Ординалістська теорія. Поведінки споживача
4. Аналіз поведінки споживача
5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини
6. Мікроекономічна модель підприємства
7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника
8. Витрати виробництва, їх сутність та структура
9. Ринок досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми.
10. Монопольний ринок. Види монополій.
11. Олігополістичний ринок його ознаки та особливості.
12. Монополістична конкуренція. Характеристики ринку монополістичної конкуренції.
13. Загальна характеристика факторних ринків
14. Добробут, ефективність виробництва та економічна рівновага
15. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Після вивчення лекційного матеріалу, написання міжсесійної контрольної роботи та усного опитування за темами практичних занять може бути нарахована максимальна кількість балів згідно табл. 3.

Таблиця 3

Розподіл балів за аудиторними заняттями для заочної форми навчання:

Форма завдання	Форма контролю	Максимальна сума балів
ПУОП	УО	50
ПМКР	АКР	50
Всього ОЗЕ		100

При денній формі навчання якщо за практичні і теоретичний модулі студент одержав не менше половини кількості балів (≥ 25 балів), що відведені на них, він одержує допуск до заліку.

Наприкінці семестру студенти всіх форм навчання пишуть залікову контрольну роботу. Оцінюється залікова контрольна робота еквівалентно % правильних відповідей.

Сума балів, яку одержав студент за всі контрольні роботи, індивідуальне завдання і за практичний модуль формують його інтегральну оцінку з навчальної дисципліни.

Для денної форми навчання інтегральна оцінка за дисципліну

розраховується за формулою:

$$B = 0,75 \times O3 + 0,25 \times O3KP,$$

де B – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі по дисципліні; O3 – оцінка роботи студента за змістовними модулями (O3 ≥ 60%), O3KP – оцінка залікової контрольної роботи, яка проводиться на останньому занятті з дисципліни за тестами оцінки знань базової компоненти навчальної дисципліни та має бути виконана на ≥ 50% від максимальної оцінки.

Залік з дисципліни «Теорія та практика мікроекономіки» виставляється студенту, у якого інтегральна оцінка поточної роботи в 100-бальній шкалі складає не менше 60% від максимально можливої або не менше 60 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Теорія та практика мікроекономіки : конспект лекцій / Укл. Н.М. Андрєєва, В.О. Куваєва – ОДЕКУ, 2018. – 120 с.
2. Мікроекономіка: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677 с.
3. Мікроекономіка: практикум: навч. посіб. / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2010. – 491 с.
4. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / за ред. О.Є.Попова. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – 336 с.
5. Вінченко І.І. Мікроекономіка: навчальний посібник / І.І. Вінченко, Н.В. Даній, С.О. Корецька. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 272 с.
6. www.library-odeku.16mb.com

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

7. Кац М. Мікроекономіка / М. Кац, Х. Хоузен ; [под ред. И.Пустовалова]. – Мн.: Новое знание, 2004. – 628 с.
8. Мікроекономічна теорія : навч. посібник / за ред. Г.І. Башнянина і доц. О.В.Щедрової. – Львів Новий світ-2000, 2007. – 640 с.
9. Опорний конспект лекцій з курсу «Мікроекономіка» для студентів - усіх спеціальностей / Укл. В. Є. Москалюк. — К.: КНЕУ, 1998. — 84 с. – Електронний режим доступу: <http://flightcollege.com.ua/library1998.pdf>
10. Мікроекономіка: Конспект лекцій. / Уклад. В. Є. Болгов. – Донецьк, 2010 р. – 164 с. – Електронний режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=47918>
11. Журнали: «Економіка України», «Регіональна економіка», «Фінанси України», «Економіст», «Вопросы экономики».